



## Red Barnet: Giv positiv særbehandling til de mest udsatte børn

Red Barnet udgiver i anledning af FN's Børnerettighedsdag de to undersøgelser om fattige børn i Danmark udarbejdet af Socialforskningsinstituttet.

**"Børnefattigdom i Danmark 2002. Tema: Fattigdommens dynamik"** af M. Azhar Hussain, SFI.

**"Færre penge end andre børn - Interviewundersøgelse med børn fra familier med lav indkomst"** af Dorthe Agerlund Sloth, SFI.

På den baggrund opfordrer Red Barnet regeringen til nytænkning så vi i kan gøre det bedre for de mest udsatte børn i fremtiden.

- Vi ved, at der rundt omkring i Danmark er områder med høj koncentration af børnefattigdom og børn i anden social udsathed. Vi kan gøre det langt bedre for de børn i fremtiden. Red Barnet opfordrer til, at vi giver børnene "positiv særbehandling" - for eksempel ved at styrke daginstitutionerne. Institutioner i områder præget af børnefattigdom bør have masser af overskud til forældresamarbejde, og de bør have mulighed for at give børnene ekstra tilbud om for eksempel teater- og naturoplevelser. Det kræver ganske enkelt, at de få flere penge at arbejde for, siger Red Barnets generalsekretær Mimi Jakobsen.

De to undersøgelser giver et billede af hvor mange børn, der er berørt af fattigdom, hvor længe der det, og hvordan børn selv oplever at leve i familier med få ressourcer.

### Hvor mange børn?

- Undersøgelsen viser, at 90.000 børn i 2002 levede under EU's fattigdomsgrænse.
- Undersøgelsen viser også, at af en årgang født i 1985 har godt 20% i løbet af deres barndom oplevet at befinde sig under EU's fattigdomsgrænse i to år eller mere. Det ville svare til, at 250.000 ud af de nuværende 1,2 millioner børn i Danmark har oplevet eller vil komme til at opleve fattigdom i mindst to år i løbet af deres opvækst.

### Hvad betyder det for børn at leve i berøring med fattigdom?

"Vi har en enkelt gang holdt fødselsdag for mig, ... .. Det var i fjerde eller femte. Da jeg fyldte elleve år. Hvor vi så fik drengene herop, og så spiste vi pizza ... .." dreng, 14 år

"Der var en enkelt gang vi var i Tivoli, før min lillebror blev født. Det var med min moster, hvor jeg har været syv år. det var sådan set sidste gang vi var af sted sammen..." dreng, 14 år

Undersøgelsen "Færre penge end andre børn" viser, at de interviewede børn ofte er afskåret fra at deltage på lige fod med deres kammerater i fritidsaktiviteter, som for eksempel at gå til fodbold, at tage i biografen eller i svømmehallen.

Undersøgelsen viser også, at børnene kun yderst sjældent kommer på sommerferie og udflugter til forlystelsesparker eller skov- og strandture med deres familier. Derudover tager børnene sjældent venner med hjem, ligesom årets højdepunkt for mange børn - fødselsdagen - også har en tendens til ikke at blive fejret med kammeraterne.

Alt i alt giver de interviewede børn udtryk for, at det er svært at leve i en familie med få penge. De fleste arbejder på at opretholde en "almindelig" facade udadtil, hvilket også kan være en af årsagerne til, at mange ikke har lyst til at tage venner med hjem. Undersøgelsen konstaterer også, at økonomisk fattigdom ser ud til at være et tabuiseret emne, som nogle familier og fagfolk har svært ved at tale om.

### **Hvordan kan vi gøre det bedre for børnene?**

#### **Red Barnet opfordrer regeringen til:**

- at give positiv særbehandling til eksempelvis daginstitutioner i områder med høj koncentration af børnefattigdom. På den måde kan man give børnene- og deres familier - tilbud, der har til formål at give børnene tilsvarende oplevelser og dermed kompetencer, som deres jævnaldrene kammerater.
- at få større viden om, hvilke afsavn børn i berøring med fattigdom lider i deres hverdag
- ophæv starthjælpen. Starthjælpen er en skændsel og bør ophæves af hensyn til børns ret til udvikling og rimelig levestandard.
- vurder konsekvensen for børn i fattigdom i forbindelse med kommende lovgivning.

## **ANNEX:**

### **Hvordan definerer man fattigdom i et velfærdssamfund?**

Der er i dette års undersøgelse lagt en række internationalt anerkendte kriterier til grund for opgørelsen af antallet af børn i fattigdom - og fattigdommens varighed. De forskellige kriterier er beskrevet og opgjort nedenfor.

Undersøgelsen optæller også særskilt antallet af børn i familier på kontanthjælp.

Undersøgelsen er udført med fokus på generationen født i 1985. Tallene fra denne generation er i det nedenfor konkluderede overført til de 1,2 millioner børn, der lever i Danmark i dag.

I det følgende følger en oversigt over antallet af børn i berøring med fattigdom ifølge de tre definitioner samt opgørelse over antallet af børn i familier på kontanthjælp.

Samtlige opgørelser er forbundet med oplysninger om, hvordan varigheden af børns berøring med fattigdom sandsynligvis vil være ifølge tendensen fra generationen født i 1985:

- EU's fattigdomsmål: 60% af medianindtægten.  
(eksempel: enlig forsøger med ét barn har **9.800 kroner** om måneden efter skat)
- 50% af medianindtægten, som er definitionen regeringen brugte i undersøgelsen "Lavindkomstgruppen – mobilitet og sammensætning" juni 2004  
(eksempel: enlig forsøger med ét barn har **8.100 kroner** om måneden efter skat til dækning af alle udgifter)
- Implicit fattigdom: Indtægter, der ligger under kontanthjælpsniveau (eksempel: enlig forsøger med et barn har 12.700 kr. om måneden efter skat til dækning af alle udgifter)
- Derudover er antallet af børn i familier i kontanthjælp også blevet målt.

### EU's fattigdomsdefinition, 60% af medianen:

I 2002 levede i alt 90.700 (7,7%) børn under EU's fattigdomsgrænse. Det svarer i store træk til de opgjorte tal fra 2001 (7,6%).

Varighed: Med udgangspunkt i oplysningerne fra generationen født i 1985 kan Red Barnet konstatere at for samtlige 0 – 17 årige børn (i alt 1,2 millioner) boende i Danmark i dag gælder, at:

- 66,2% vil sandsynligvis aldrig opleve at komme i berøring med fattigdom, som defineret af EU (794.000 børn)
- 12,8% vil opleve den form for fattigdom i et år (153.000)
- 20,9% vil opleve den form for fattigdom i to år eller derover (1/4 mio. børn)

### 50% af medianen

Bruger vi den definition på fattigdom, som var lagt til grund for regeringens undersøgelse "Lav indkomstgruppen – mobilitet og sammensætning" – det vil sige 50% af medianen, kan Red Barnet konstatere, at i alt 40.000 børn var i berøring med den form for fattigdom i 2002.

Varighed: Med udgangspunkt i oplysningerne fra generationen født i 1985 kan vi konstatere at for samtlige 0 – 17-årige børn (i alt 1,2 millioner) boende i Danmark i dag gælder, at:

- 79,9% sandsynligvis aldrig vil opleve den form for fattigdom, (958.000 i alt)
- 10,5% vil opleve den i et år (126.000 børn i alt)
- 9,6% vil opleve den form for fattigdom to år eller derover. (115.000 børn i alt)

### 40% af medianen

Antal af børn i relativ fattigdom under 40% af medianen var i 2002 1,6% svarende til 18.800 børn i 2002.

## Implicit fattigdom

Benytter vi definitionen implicit fattigdom, svarende til at en families indtægt ligger under kontanthjælpsniveauet, får vi et tal, der siger, at 91.500 børn i 2002 (7,8%) levede i implicit fattigdom.

Varighed: Med udgangspunkt i oplysningerne fra generationen født i 1985 kan Red Barnet konstatere at for samtlige 0 – 17-årige børn (i alt 1,2 millioner) boende i Danmark i dag gælder, at:

- 67,6% vil ikke komme i berøring med den form for fattigdom (810.000 børn)
- 12,6% vil være leve i en familie med en sådan indtægt i ét år (151.000 børn)
- 19,8% vil leve i den form for fattigdom 2 år eller derover (237.000 børn)

## Kontanthjælpen:

Derudover kan vi konstatere, at i alt 133.400 (11,4%) i 2002 levede i familier, der i kortere eller længere tid modtog kontanthjælp:

Varighed: Med udgangspunkt i oplysningerne fra generationen født i 1985 kan Red Barnet konstatere at for samtlige 0 – 17-årige børn (i alt 1,2 millioner) boende i Danmark i dag gælder, at:

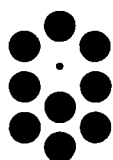
- 64,4% sandsynligvis aldrig vil opleve at befinde sig i familier på kontanthjælp (772.000 børn)
- 10,5% vil opleve, at deres familie er på kontanthjælp indenfor ét år (126.000 børn)
- 25,1% vil opleve, at deres familier vil være på kontanthjælp i to år eller derover (301.000 børn)
- 12,9% børn i familier, der modtaget kontanthjælp 5 år eller derover (155.000 børn)
- 0,6% børn i familier, der lever af kontanthjælp hele barnets barndom (7.200 børn)

**Note:** I rapportens bilagstabeller 1 – 5 er der en oversigt over bevægelsen i børnefattigdom i samtlige landets kommuner samt oversigt over andelen af børn i familier, der modtager kontanthjælp i de forskellige kommuner

# Udfordringer for de børn der oplever forældreløshed med børn fra familier med lav indkomst

Dorthe Agerlund Sloth, Socialforskningsinstituttet

Udgivet i anledning af FN's Børnerettighedsdag  
20. november 2004



SOCIAL  
FORSKNINGS  
INSTITUTTET



**Red Barnet**

Save the Children Denmark

## Forord

Økonomisk fattigdom kan defineres og opgøres på forskellige måder. Samtidig er det forskelligt, hvordan mennesker, der er berørt af fattigdom, selv opfatter deres situation. Dette er den første danske undersøgelse af, hvordan børn oplever at leve i familier med lav indkomst.

Grundlaget for rapporten er en kvalitativ undersøgelse, der består af interview med 19 børn i alderen 9-16 år. Hensigten er at belyse, hvordan børn kan opleve at leve i økonomisk vanskeligt stillede familier. Her er det således børnenes historie, der bliver fortalt.

Udkast til rapporten er blevet drøftet i en følgegruppe bestående af programkoordinator Dorrit Hermann, Red Barnet, socialfaglig konsulent Mette Grostøl, Socialpædagogernes Landsforbund, lektor Carsten Pedersen, Højvangseminariet, leder af Kristeligt Studenter-Settlements rådgivning Rikke Posborg og stud.scient.soc. Anne Roving, Socialministeriet. Lektor Carsten Pedersen fra Højvangseminariet har desuden været referee på rapporten. Alle takkes for en aktiv medvirken og gode, konstruktive kommentarer undervejs. Socialforskningsinstituttet har det faglige ansvar for rapporten.

Endvidere skal der lyde en stor tak til de familier, som har været med i undersøgelsen, og til de kommuner, foreninger mv., der har ydet en fornem indsats for at skabe kontakt til familierne.

Rapporten er blevet til på foranledning af Red Barnet, der også har finansieret den. Rapporten er udarbejdet af Socialforskningsinstituttet ved forskningsassistent, cand.mag.pæd. Dorthe Agerlund Sloth med programleder, mag.art. Else Christensen som projektansvarlig.

København, november 2004

*Jørgen Søndergaard*  
Direktør  
Socialforskningsinstituttet

*Mimi Jakobsen*  
Generalsekretær  
Red Barnet

## Indholdsfortegnelse

1. Sammenfatning .....	1
Undersøgelsens resultater omkring de fem hovedtemaer .....	1
Perspektivering af undersøgelsens resultater .....	3
2. Indledning .....	5
Formål .....	5
Begrebsafklaring .....	5
Undersøgelsens afgrænsning af 'økonomisk fattigdom' .....	6
Metode .....	8
Udvælgelseskriterier .....	8
Svært at finde informanter .....	9
Dataindsamling og -bearbejdning .....	9
Familiebeskrivelser .....	10
Familieforhold .....	10
Økonomiske forhold .....	11
Forskelle i ressourceniveau og selvforståelse blandt familierne .....	12
3. Fritid og venner .....	13
Fritidsaktiviteter .....	13
Organiserede fritidsaktiviteter .....	13
Uformaliserede fritidsaktiviteter .....	15
Fritidsaktiviteter set i forhold til hvad der er råd til .....	16
Venner .....	18
Boligens betydning for samværet med venner .....	19
Opsamling vedrørende fritid og venner .....	22
4. Materielt forbrugsmønster .....	24
Betydningen af materielle ting og oplevelsen af materielle afsavn .....	24
Legetøj .....	24
Mobiltelefoner .....	25
Tøj .....	27
Anskaffelse af de materielle ting, som er eftertragtede .....	30
Lommepege og fritidsjob .....	30
Lommepege .....	30
Fritidsjob .....	32
Opsamling vedrørende materielt forbrugsmønster .....	33
5. Familiens levestandard .....	34
Levestandard i det daglige .....	34
Børnenes oplevelse af egen økonomiske situation set i forhold til andres .....	36
Opsamling vedrørende familiens levestandard .....	39
6. Socialt forbrugsmønster .....	40
Fødselsdag .....	40
Oplevelser med familien .....	41
Udflugter .....	42
Ferie .....	44
Opsamling vedrørende socialt forbrugsmønster .....	46

7. Oplevelse, tackling og familiestrategi.....	47
Børnenes oplevelse af at leve i en økonomisk vanskelig situation .....	47
Børnenes tacklingsmåder .....	48
Refleksioner omkring børnenes fremstillingsmåde .....	53
Forskellige familiestrategier .....	55
'Økonomisk fattigdom' som tabuiseret emne.....	58
Opsamling vedrørende oplevelse, tackling og familiestrategi.....	59
8. Litteraturliste.....	61
9. Bilag I .....	63